

Heikoimmillaan Ruotsila on tehdessään toisen käden lähteiden pohjalta nopeita, lähes puolihuolimattomia referointeja erinäisistä teologisista liikkeistä. Näin esimerkiksi niin kutsuttu Jumalan kuoleman teologia muuttuu Ruotsilan käsittelyssä varsin monoliittiseksi liikkeeksi, johon kuuluneet teologit kannattivat railakkaan sekularistista teologiaa ja kristinuskon määrittelemistä ainoastaan yhteiskunnallisen uudistustyön kautta. Vaikka Ruotsilan kirjassaan listaamista teologeista William Hamilton saattoikin kannattaa tämänkaltaista ajattelua, Thomas J. J. Altizer ei ole näin tehnyt, eikä listalle päätyneet Harvey Cox edusta ollenkaan Jumalan kuoleman teologiaa. Samaten radikaaliortodoksisen ja postliberaalin teologian käsitteleminen ikään kuin ne olisivat vaila keskeisiä eroja näyttäyty hieman omituisena, mikäli on vähänkin erikoistunut moderniin teologiaan. Tämänkaltaiset kompromissit ovat toki välttämättömiä näin massiivisen ja laajan yleisesityksen kirjoittajalle.

Näistä kauneusvirheistä huolimatta Ruotsilan esitys on dynaamisessa etenemisessään ensiluokkaisen luettava ja informatiivinen teos. Aika tämänkaltaiselle yhdysvaltalaisen uskonnollisen vasemmiston historian summaamiselle on ollut otollinen, sillä sen tarina muodostaa juonen, joka kulkee varhaisista onnistumisista läpi epäonnistumisten erämaan kohti uutta nousua. Vaikka kyseessä on tieteellinen teksti, on Ruotsila pystynyt pitämään luettavuuden tietokirjan tasolla. Ruotsilan teos tuo siis esille äärimmäisen selkeällä ja kiinnostavalla tavalla Yhdysvaltain uskonnollisen vasemmiston pitkät kehityslinjat. Kirja toimii edeltäjänsä kaltaisena uranuurtajana ja johdantotekstinä vasemmistolaisen uskonnollisen politiikan historiaan.

TONI KOIVULAHTI
TEOL. MAIST., HELSINKI

**OUTI HAKOLA,
SARI KIVISTÖ &
VIRPI MÄKINEN (TOIM.)**
**Kuoleman kulttuurit
Suomessa. Gaudeamus
2014. 270 s.**

Kuoleman kulttuurit Suomessa on syntynyt Helsingin yliopiston tutkijakollegiumin monitieteisen ihmisen kuolevaisuutta käsitelleen tutkimushankkeen ja siihen linkittyneen yleisöluentosarjan sivutuotteena. Luentosarja, jolle itsekin sain osallistua, oli äärimmäisen kiinnostava ja houkutteli mukaan ison joukon kuulijoita.

Kirjan johdannossa toimittajat ensiksi pyrkivät määrittämään, mitä kaikkea kuolema on. Seuraavaksi lukijaa viedään pohtimaan suomalaisen kuoleman erityispiirteitä historiasta nykypäivän laitospuolemaan asti, ja tämän jälkeen taustoitetaan monitieteistä kuolemantutkimusta ja sen eri osa-alueita. Johdannon lopuksi toimittajat kuvaavat lukijalle kirjan rakenteen ja perustelevat lukujen järjestyksen.

Kirja on jaettu kolmeen varsinaiseen osaan ja epilogiin. Varsinaisia lukuja on yhteensä kaksitoista. Näiden lukujen, johdannon ja epilogin lisäksi kirjassa on kolme tietolaatikoita, jotka nostavat esiin konkreettista kuolemaan liittyvää lisätietoa, kuten omaishoivaa ja koulusurmia. Jo ilman tietolaatikoita kirja on täynnä yksityiskohtia, joten tietolaatikoiden sijaan olisin kaivannut yhteenvedoja, jotka olisivat auttaneet näkemään suuria linjoja.

Kirjan ensimmäinen osa on ”Hyvä kuolema”. Tässä osiossa oikeuslääkäri Ursula Vala kirjoittaa kuolemansyiden näkökulmasta. Vala nostaa myös esiin mitä kuolema käytännössä on ja korostaa, että vaikka kuolema on Suomessa nykyään siirtynyt paljolti laitoksiin, yhä edelleen kuolla on myös hoitolaitosten ulkopuolella. Terhokodin ylläkkäri Juha Hänninen kirjoittaa otsikolla ”Luonnollinen vai joudutettu kuole-

ma” usealla muullakin foorumilla esiin nostamastaan eutanasia-temasta. Tässä artikkelissa hän käsittelee myös saattohoitoa ja siihen liittyvää itsemääräämisoikeutta sekä palliatiivista sedaatiota eli potilaan tietoisuuden alentamista lääkityksellä silloin kun kipu käy sietämättömäksi. Hänninen sivuaa lukunsa lopussa kuolevan eksistentiaalisia tarpeita huomauttaessaan, että lääkärille potilaan fyysiset kärsimykset ovat usein merkityksellisempää kuin psyykkiset tai eksistentiaaliset kärsimykset, kun taas potilaille asia on usein päinvastoin.

Ensimmäisen osan kiinnostavimman artikkelin on kirjoittanut käytännöllisen filosofian dosentti Mikko Salmela. Hänen ”Kuolevan kohtaaminen”-lukunsa pääasiallinen kysymys on, mikä tekee kuoleman emotionaalista kohtaamisesta vaikean asian ammattiauttajille ja kuolevan läheisille. Salmela esittelee psykologisia, biologisia ja kulttuurisia syitä siihen, miksi hänestä kuoleman ja kuolevan kohtaaminen on niin vaikeaa. Osana kulttuurisia syitä hän nostaa esiin uskonnolliset syyt, joiden hän ei kuitenkaan näe Euroopassa olevan kovinkaan merkittäviä kuoleman kohtaamisen yhteydessä. Salmela esittää mahdollisena mallina heideggerilaisen lähestymistavan kuolevan kohtaamiseen, jonka avulla myös ei-uskonnolliset ihmiset voitaisiin kohdata eksistentiaalisen ahdistuksensa kanssa. Oli pa kulttuurinen tai uskonnollinen tausta mikä tahansa, olisi mahdollista löytää sellaisia universaaleja piirteitä, joiden avulla ihmistä voitaisiin auttaa kuoleman äärellä. Monikulttuurisen sielunhoidon kannalta Salmelan heideggerilainen malli saataisi olla toimiva.

Ensimmäisen osan viimeisen luvun on kirjoittanut Ihmisen kuolevaisuus-hankkeen koordinaattori Outi Hakola. Hän käsittelee taiteessa ja mediassa esiintyviä kuoleman kokemuksia. Kaikki Hakolan esimerkit taiteesta ja mediasta auttavat tekemään kuoleman näkyväksi yhteis-

kunnassa, jossa se muuten yritetään työntää näkymättömiin.

Kirjan toinen osa käsittelee yhteisöllistä kuolemaa. Saattohoitoa yhteisöllisessä Tansaniassa tutkineena tämän osion lukeminen innosti minua kovasti, ja varsinkin luvun historiaosiossa huomasi yllättävän paljon yhtenäisyyksiä esimerkiksi vainajan saattamisen perinteissä Suomen ja Tansanian maaseutujen välillä. Historioitsija Ilona Pajari kirjoittaa kuoleman rituaaleista Suomessa ja kuvaa konkreettisia kodeissa ja hautaamisen yhteydessä tapahtuneita yhteisöllisiä toimintoja. Eräs Pajarin esiin nostama yksityiskohta, jota ei useinkaan tiedosteta ongelmallisena, on vainajan tuhkauksen yleistyminen. Tuhkauksessa ei vainajaa useinkaan saateta haudata. Pajari näkee, että perinteinen arkkuhautaus, jossa vainaja konkreettisesti saatetaan haudata, auttaa saattajia surussa.

Folkloristi Kaarina Koski käsittelee artikkelissaan sosiaalista kuolemaa. Hän määrittelee sen tarkoitettavan yhteisön sopeutumisprosessia biologisen kuoleman jälkeen. Sosiaalinen kuolema auttaa yhteisön jäseniä hyväksymään tapahtuneen menetyksen. Oikeushistorian dosentti Mia Korpiola analysoi perinnön jakamista historiassa ja nykypäivänä. Korpiolan luvussa kiinnostavaa on sukupuoli-näkökulma: hän kuvaa kuinka perillisten tasa-arvo alkoi toteutua periaatteessa 1870-luvulta lähtien, mutta maatilojen perinnönjako ei useinkaan noudattanut laissa kirjattua sukupuolten tasa-arvoa vaan perilliseksi valittiin hyvinkin pitkään joku poikalapsista. Kirjan toisen osion päättää mediautkija Johanna Sumialan taitavasti kirjoitettu ”Urheilusankarin kuolema”, jossa hän analysoi Mika Myllylän elämän ja kuoleman käsittelyä mediassa. Sumiala osoittaa useiden esimerkkien avulla, kuinka erilaiset toimijat ritualisoivat hiihtosankarin kuoleman.

Kolmas osio käsittelee lopullista kuolemaa. Osion ensimmäinen luku

on uskontotieteilijä Kimmo Ketolan yleiskatsaus kuolemattomuudesta eri uskonnoissa. Ketola keskittyy luvussaan erityisesti niihin perinteisiin, jotka vaikuttavat myös Suomessa. Ketolan artikkeli on erittäin hyödyllistä lukemista monikulttuuristuvassa Suomessa, mutta olisin kaivannut siihen konkreettisia lisäesimerkkejä myös eri uskonnoista tulevien suomalaisten tapaan kohdata kuolevia ja heidän omaistensa tarpeita. Ymmärrän, että artikkelin fokus on uskontojen pelastuskäsityksissä, ei niiden tavassa kohdata. Artikkelin rajaus kuitenkin kaventaa lukijan tietämystä eri uskontotaustoista tulevien reaktioista kuoleman äärellä.

Seuraavassa luvussa kehitysbiologian professori Seppo Vainio analysoi kuoleman ja kuolemattomuuden biologiana ja pohtii, onko kuolema välttämättömyyden sanelema pakko. Jari Holopainen ja Timo Partonen käsittelevät itsemurhaa eräänä lopullisen kuoleman muotona ja pohtivat itsemurhan tekijöiden elämäntilanteita, ikää ja sukupuolta. Heidän tekstiään lukiessa nousee mieleen huoli nuorista suomalaisista miehistä, jotka myös syrjäytymistutkimusten mukaan ovat tällä hetkellä yhteiskuntamme suurin pudokkaiden joukko. Osan viimeisessä luvussa uskonnonfilosofian professori Sami Pihlström pohtii kuoleman pahuutta. Pihlström kiinnittää erityistä huomiota kuoleman ja elämän merkityksellisyysväliin jännitteeseen.

Kirja loppuu Helena Rannan kiinnostavaan, mutta kirjan kokonaisuuden näkökulmasta melko irralliseen epilogiin, jossa hän pohtii omaa ammattiaan oikeushammaslääkärinä tunnistamassa vainajia. Epilogin sijaan olisi ollut hyvä auttaa lukijaa ymmärtämään kokonaisuuksia lyhyellä yhteenvedolla. Nyt epilogi pikemmin lisää uusia ajatuksia ja haajaannusta jo ennestään hyvin monialaisessa ja moniteemaisessa kirjassa.

Tutkijoiden monitieteisyys toimii luontosarjassa paremmin kuin kirjas-

sa. Kirjoittajien monenkirjava tausta tekee haasteelliseksi, tosin ei mahdolltomaksi, käyttää kirjaa tenttikirjana. Toinen haasteellinen seikka tässä näkökulmasta on useiden kirjoittajien erilaiset kirjoitustyylit ja suuri detaljien määrä, joka on tämäntyyppisille kokoomateoksille ominaista. Pedagogisesti kirja toimisi paremmin, jos joka luvun lopussa olisi koivia tiivistelmiä tai kysymyksiä, joiden avulla esimerkiksi opiskelijan olisi helpompi luoda lukemastaan kokonaisuuksia tai haastaa häntä pohtimaan omaa näkemystään suhteessa käsiteltyihin teemoihin. Olin kaivannut kirjaan myös selkeästi teologista sisältöä, nyt esimerkiksi eksistentiaalisia kysymyksiä pohdittiin pääosin ilman tulevaisuuden toivon näkökulmaa eikä saattohoidon yhteydessä nostettu esiin saattajan mahdollisuutta tukea kuolevan uskonnollista pohdintaa tai tarjota kuolevalle lohdutusta erilaisten riittien kautta.

AULIVÄHÄKANGAS
PROF., HELSINKI

RAILI GOTHÓNI
**Auttava kohtaaminen II:
Sielunhoidon menetelmät
ja käytäntö. Kirjapaja 2014.
271 s.**

Auttava kohtaaminen II on sielunhoidon ja diakonian tutkijan ja yliopettajan Raili Gothónin kirjoittama toinen osa kokonaisuudesta, jonka ensimmäisen osan kirjoitti professori Paavo Kettunen. Kirjoille asetettu yhteistavoite – sielunhoidon kokonaisuuden laatiminen – on laaja ja vaativa.

Otsikko lupaillee sellaista, mitä sielunhoidon kotimaisella kentällä on mielestäni kaivattu eli menetelmäopasta. Mutta vaikka kirjan nimi antoi odottaa auttavan kohtaami-